

Invalidiliitto ry:n lausunto Liikenne- ja viestintävirasto Traficomın määräysluonnoksista:

- 1) taksiliikenteen koulutusorganisaatiot (TRAFICOM/391024/03.04.03.00/2020);
- 2) taksiliikenteen yrittäjäkoulutus ja yrittäjäkoe (TRAFICOM/391032/03.04.03.00/2020);
- 3) taksiliikenteen erityisryhmien kuljettajakoulutus (TRAFICOM/390977/03.04.03.00/2020) ja
- 4) taksinkuljettajan kokeen vaatimukset (TRAFICOM/523956/03.04.03.00/2019).

Invalidiliitto kiittää mahdollisuudesta lausua jäsenistölleen tärkeistä taksiliikenteen kehittämistä edistävästä toimista.

Invalidiliitto korostaa Traficomın määräysten merkitystä fyysisesti vammaisille ja toimintaesteisille henkilöille taksipalveluiden turvallisuuden ja laadun näkökulmasta. Invalidiliiton huomiot lausunnossa koskevat nimenomaan erityisryhmiin kuuluvien asiakkaiden tarpeita, mukaan lukien apuvälineitä käyttävien fyysisesti liikuntavammaisten ja toimintaesteisten ihmisten erityistarpeet.

1)taksiliikenteen koulutusorganisaatiot (TRAFICOM/391024/03.04.03.00/2020)

3. Koulutusorganisaatiohyväksynnän hakeminen

Erityisryhmien kuljettajakoulutusta järjestävän koulutusorganisaation koulutuksesta vastaavalta henkilöltä tai yhdeltä kyseiseen koulutukseen nimetyltä opettajalta edellytettäisiin yhden vuoden kokemusta päätoimisena taksinkuljettajana toimisesta, on osoitettava vähintään yhden vuoden ajan voimassa olleella taksinkuljettajan ajolupa-asiakirjalla.

Pidämme yhden vuoden määräaikaan liian lyhyenä. Esitämme tähän pidempiä määräaikoja sekä laaja-alaista kokemusta nimenomaan erityisryhmien kuljettamisesta opettajan osalta. Kokemusta laskettaessa kerryttäväksi ajaksi tulisi lukea se aika, jonka opettaja on työskennellyt ja kartuttanut työkokemusta erityisryhmien kuljettamisessa. Ajaksi ei tulisi lukea pelkästään esimerkiksi koulukuljetuksiin liittyvä ajokokemus. Erityisryhmien asiakas- ja ajokokemuksen lisäksi kokemusta kerryttävään työhön on tullut sisältyä eri tavoin apuvälineitä käyttävien asiakkaiden avustaminen kuljettamisen yhteydessä sekä kyseisen kuljetustapahtuman toteuttaminen.

5 Opetuksen antaminen

5.1 Opetus. Edellytettäisiin, että koulutusorganisaation olisi varmistettava koulutettavien henkilöllisyys luotettavasti. *Koulutettavien henkilöllisyyden tarkistaminen on välttämätöntä ja kannatettavaa. Määräyksen tulee kuitenkin olla tarkistamisen tavan osalta tarkkarajaisempi kuin, että siinä on nimenomaisesti kirjattu varmistaminen luotettavasti. Invalidiliitto pitää välttämättömänä, että henkilöllisyyden tarkistaminen on tapahduttava vähintään tarkastamalla viranomaisen myöntämä virallinen henkilöllisyystodistus.*

5.3 Opetuskalusto ja opetusvälineet. Määräys ei sisällä veloitetta järjestää käytännön koetta. *Erityisryhmien turvallisen kuljettamistoteuman onnistuminen on riippuvainen siitä, miten koulutettava on pystynyt omaksuma opetuksessa käytettävien ajoneuvojen ja turvavälineiden käytön. Näemme, että käytännön näyttökoe on välttämätön, jotta voidaan varmistaa tosiasiasa kuljettajan kyvykkyys hallita ja käyttää turvallisesti erityisesti esteettömän ajoneuvon invavarusteisiin kuuluvia turvavälineitä sekä käsitellä erityyppisiä yleisempiä apuvälineitä.*

2) taksiliikenteen yrittäjäkoulutus ja yrittäjäkoe (TRAFICOM/391032/03.04.03.00/2020)

2 Taksiliikenteen yrittäjäkoulutus

2.2 Koulutuksen sisältö; *Elinkeinotoiminnassa tärkein tekijä liikenneturvallisuuden parantamisessa on oltava tavoite vahvistaa taksiliikenteen yrittäjien osaamista elinkeinotoiminnassa käytettävistä työvälineistä. Yritystoiminnan tavoitteet ja toteuttaminen ovat riippuvaisia valitun palvelun sisällöstä ja asiakassegmentin tarpeista.*

Yksi keskeinen yritystoimintaan liittyvä valinta on taksiliikenteessä käytettävän kaluston määrittely ja tietämys eri kalustovaatimuksiin liittyvistä vaatimuksista. Erityisesti esteetön ajoneuvo, sen vaikutus liiketoimintaan, vastuisiin, yritystoiminnan profilointiin, asiakassegmenttiin sekä asiakasturvallisuuteen muodostavat keskeisen osan yritystoimintaa. Tätä edellyttää myös laki liikenteen palveluista 151 § Henkilöliikenteen luvanhaltijan vastuun osalta erityisesti erityisryhmien osalta.

Taksipalveluiden asiakassegmentistä lähes puolet koostuu julkisesti tuetuista kuljetuksista. Myös tästä syystä Invalidiliitto pitää perusteltuna lisätä yrittäjäkoulutukseen tietopaketin erilaisista asiakasryhmistä, eri kaluston vaatimuksista suhteessa asiakkaiden erilaisiin tarpeisiin esimerkiksi isot esteettömät ajoneuvot. Lisäksi koulutukseen on syytä sisällyttää tietoa Kelan ja kuntien tukemien kyytien käytännöistä. Tämä on välttämätöntä, sillä liiketoiminnan asiakasprofiili on erityisryhmien osalta erilainen, kuin tavallisessa taksitoiminnassa. Yrittäjän vastuulle kuuluu vastata asiakkaan turvallinen ajoneuvoon tulo ja siitä poistuminen ja että kuljettaja tarjoaa asiakkaalle hänen tarvitsemaansa apua;

Invalidiliitto näkee tärkeänä, että yrittäjäkoulutuksessa nostetaan esiin riittävän kielitaidon, toimivan kommunikaation ja vuorovaikutuksen lähtökohtaisesti yhdeksi turvallisuuskriteeriksi taksipalveluissa. Invalidiliitto pitää tärkeänä muistuttaa taksiryttäjien vastuuta kuljettajiensa osaamisesta huomioiden myös riittävä kielitaito.

Invalidiliittoon tulleiden yhteydenottojen perusteella sekä Invalidiliiton tekemien selvitysten (2018,2019) perusteella paikallistuntemuksen puutteet ovat yksi merkittävimmistä syistä taksipalveluiden toimimattomuuteen. Invalidiliitto esittääkin paikallistuntemuksen hallitsemisen kriteeristöä osaksi yrittäjäkoulutusta. Vastuu kuljettajien osaamisesta tältäkin osin on taksiryttäjällä, joten yrittäjäkoulutuksessa tulisi painottaa tätäkin kuljetustapahtuman onnistumiseen vaikuttavaan asiaan.

3)taksiliikenteen erityisryhmien kuljettajakoulutus (TRAFICOM/390977/03.04.03.00/2020)

Perustelumuiston mukaan määräyslunoksesta määritetään taksiliikenteen erityisiä asiakasryhmiä koskevan vapaaehtoisen koulutuksen vähimmäisisältö kuljettajien valmiuksien lisäämiseksi ja taksipalvelujen laadun varmistamiseksi. *Invalidiliitto näkee perusteltuna, että koulutuksen käytännön osion yhteydessä varmistetaan koulutettavien taksikuljettajien osaaminen eri tavoin vammaisten ihmisten avustamisesta, apuvälineiden- ja esteettömän ajoneuvon turvalaitteiden käytöstä.*

Julkinen valta vastaa lähes puolesta taksiliikennemarkkinoista. Määräyksellä tulisi kuitenkin ennaltaehkäistä tilannetta, joka estäisi esimerkiksi haja-asutusalueiden taksiryttäjien osallisuutta julkisiin hankintoihin kuljettajakoulutusmahdollisuuksien puuttumisen vuoksi. Tästä syystä tilanteissa, joissa on kyse julkisista hankinnoista voitaisiin erityisryhmien kuljettajakoulutuksen tutkinto suorittaa vasta tarjouskilpailuun osallistumisen jälkeen ja ehdollisena viimeistään vuoden sisällä tarjouspyynnön esittämisestä kilpailutukseen. Tämä mahdollistaisi tasapuolisesti ja myös maaseutu- ja taajama-alueiden taksiliikenneyrittäjien osallisuuden julkisiin hankintoihin ja pätevyys saamisen myöhemmin.

Haluamme kiinnittää huomiota seuraaviin kohtiin, jotta määräykselle annetut tavoitteet lisätä taksikuljettajien ymmärrystä ja osaamista erityistä apua ja huomioita tarvitseviin, taksipalveluja käyttäviin asiakasryhmiin, kuten liikunta- ja toimintarajoitteisiin, liittyvistä erityiskysymyksistä toteutuisi.

Määräysluonnoksesta puuttuu keskeiset asiakas- ja liikenneturvallisuutta välittömästi tukevat koulutuskokonaisuudet, kuten turvallisuus (tämä ehto koulu- ja päivähoitokuljetuksia koskevassa määräyksessä kohta 2.3). Toteamme kuitenkin, että turvallisuusehto ei sellaisenaan ole sovellettavissa suoraan erityisryhmien kuljettajakoulutukseen. Usean erityisryhmän kuuluvan asiakkaan kohdalla turvallisuus muodostuu luottamuksesta palvelun toteutumiseen ja kuljettajan kykyyn huomioida laaja-alaisesti asiakkaan erityistarpeita. Ajotavan osalta erityisen merkityksellinen on hidasajo, joka tulee sisällyttää osaksi yleistä turvallisuutta. Tämän lisäksi koulutuskokonaisuudesta puuttuu vaatimus yleisimpien apuvälineiden käsittely taidosta. Lisäksi määräysluonnoksessa ollut termi avustavakoira tulee muuttaa muotoon avustaja- ja opaskoira.

Edellä mainituista syistä Invalidiliitto esittää määräysluonnoksen 2.2 Liikunta- ja toimintarajoitteisten asiakkaiden avustaminen seuraavat vahvennetut lisäykset, jotka on koulutuksessa käsiteltävä:

2.2 Liikunta- ja toimintarajoitteisten asiakkaiden avustaminen Koulutuksessa on käsiteltävä ja harjoitettava ainakin seuraavia liikunta- ja toimintarajoitteisten asiakkaiden turvalliseen avustamiseen liittyviä taitoja:

1) turvallisuus;

2) liikunta- ja toimintarajoitteisten henkilöiden avustamisessa käytettävien laitteiden ja niiden käsittelyn tuntemus;

3) pyörätuolin nostimen ja pyörätuolin kulkuluiskan käyttäminen;

4) pyörätuolin ja muiden apuvälineiden kiinnittäminen ajoneuvoon;

5) pyörätuolin käyttäjien avustaminen pyörätuoliin ja siitä pois nousemisessa sekä mahdollisten avustamisrajoitteiden huomioiminen ja muiden yleisimpien apuvälineiden käsittely taitoa;

6) avustaja- ja opaskoiran kanssa matkustavien liikunta- ja toimintarajoitteisten henkilöiden avustamisessa tarvittavat taidot;

7) avustaja- ja opaskoiran tehtävän ja tarpeiden ymmärtäminen sekä koiran käsittelyä ja kuljetusta varten tarvittavien tekniikoiden hallinta;

8) ikääntyneiden erityistarpeet ja kuljettajan rooli ikääntyneiden avustajana

3 Koulutuksen käytännön toteutus ja suorittaminen

Koulutuksen hyväksyttäväksi suorittamiseksi ja koulutusmerkinnän saamiseksi koulutettavan on oltava osallistunut opetukseen kokonaisuudessaan sen mukaan, mitä vaadittavasta laajuudesta on liikenteen palveluista annetun lain 26 a §:n 2 ja 3 momentissa säädetty.

Invalidiliitto pitää tärkeänä sitä, että esitetyn mukaisesti ohjataan nyt lain tasolla erityisryhmien palvelutilanteita koskevan kuljettajakoulutuksen vähimmäissisältöä.

Koulutuksesta tulnaisiin hallituksen esityksen perusteella myöntämään 26 a § 1 momentin mukaan erillinen koulutustodistus. Invalidiliitto näkee käytännön näyttökokeen välttämättömänä, jotta voidaan varmistaa erityisryhmien kuljettajakoulutuksen käyneen kuljettajan kyvykkyys hallita ja käyttää turvallisesti erityisesti esteettömän ajoneuvon invavarusteisiin kuuluvia turvavälineitä sekä käsitellä erityyppisiä yleisempiä apuvälineitä.

Invalidiliitto pitää perusteltuna 26 a § 3 momentin mukaista koulutusvaatimukseen sisältyvää joustoa koskien niitä kuljettajia, jotka ovat saaneet taksikuljettajan ammattipätevyydestä annetun lain aikaan pakollisen kuljettajakoulutuksen. Heille tässä riittäisi esityksen mukaisesti osallistuminen ainoastaan erityisryhmien kuljettajakoulutuksen käytännön osuuteen tai pelkkä

näyttökoe tältä osin. Tämä menettely tukee pitkäaikaisen kokemuksen omaavien kuljettajien saatavuutta ja myös voimassa olevien asiakassuhteiden jatkuvuutta.

Invalidiliitto ehdottaa, että määräykseen kytkettäisiin mukaan opetuksessa käytettävien välineiden ja laitteiden vähimmäisvaatimukset; pyörätuoli, sähköpyörätuoli, rollaattori, esteetön ajoneuvo sekä porrassetolaite. Näin huomioidaan asiakkaan turvallinen avustaminen sekä kuljettajan ergonomian toteutuminen.

4)taksinkuljettajan kokeen vaatimukset (TRAFICOM/523956/03.04.03.00/2019)

3. Kokeen sisältö

Invalidiliitto esittää asiakas- ja liikenneturvallisuusnäkökulmasta määräysluonnoksiin tarkentavia ehtoja koko koulutuskokonaisuuden osalta. Jotta koulutuskokonaisuus olisi eheä, yksiselitteinen ja selkeästi kaikkien eri toimijoiden toteutettavissa ehdotamme edellä mainituista turvallisuus syistä määräysluonnoksen 3.2 Eri matkustajaryhmien erityistarpeet seuraavat lisäykset:

3.2 Eri matkustajaryhmien erityistarpeet:

- 1) vammais-, päivähoito- ja koululaiskuljetukset sekä vanhusten kuljetukset; matkustajien ja matkustajaryhmien avun tarpeen tunnistaminen ja avustamista koskevat vaatimukset.**
- 2) matkustajien ja matkustajaryhmien avun tarpeen tunnistaminen ja avustamista koskevat vaatimukset;**
- 3) liikunta- ja toimintarajoitteisten henkilöiden avustaminen sekä käytettävien laitteiden ja apuvälineiden tuntemus ja käsittely;**
- 4) ajotapaa, kuten hidasajo koskevat vaatimukset.**

Lopuksi

Invalidiliitto on Liikenne- ja viestintä ministeriölle antamassaan lausunnoissa luonnoksesta HE 176/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi liikenteen palveluista annetun lain, tieliikennelain 155 ja 171 §:n sekä ajoneuvolainmuuttamisesta sekä Liikenne- ja viestintävaliokunnalle antamassaan lausunnossaan HE 176/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi liikenteen palveluista annetun lain, tieliikennelain 155 ja 171 §:n sekä ajoneuvolainmuuttamisesta **esittänyt, että koulutuksen suorittaminen säädettäisiin pakolliseksi niille taksinkuljettajille, jotka kuljettavat erityisryhmiä.** Invalidiliiton näkemyksen mukaan pakollisella kuljettajakulutuksella varmistettaisiin, että kuljettajalla on taito kohdata eri tavoin vammaisia ihmisiä ja kyky avustaa asiakas turvallisesti ajoneuvoon ja sieltä pois sekä tarvittaessa saattaa asiakas määränpäähän. Lisäksi pakollinen koulutus varmistaa, että kuljettaja hallitsee yleisempien apuvälineiden (vähintään manuaali pyörätuoli, sähkökäyttöinen pyörätuoli, rollaattori) käsittelyn, hidasajon, porrasseton sekä esteettömässä ajoneuvossa pyörätuolilla matkustavan asiakkaan asianmukaisen kiinnityksen sekä autossa olevien lisälaitteiden käytön (esim. takalaitanostin). Toistamme edelleen vaatimuksemme ja esitämme liikennepalvelulain muutosta tältä osin.

Haluamme lisäksi tässä yhteydessä nostaa esille tarpeen laajentaa lasten kanssa työskentelevien rikosrekisteriotteen koskemaan myös erityisryhmien taksinkuljettajia. Erityisryhmien taksikuljettajat suorittavat koulu- ja päiväkotikuljetusten

lisäksi laaja-alaisesti myös muutoin kuljetuksia, jossa yksin matkustavana asiakkaana voi olla alaikäinen vaikeavammainen henkilö. Näin esimerkiksi Kelan terapiamatkojen yhteydessä sekä asiointi- ja harrastusmatkat sekä muu matkustaminen. Vammaisjärjestöihin on tullut tietoja tapauksista, joissa vammaisen lapsi tai vammaisen nainen on joutunut kuljettajan seksuaalisen häirinnän ja epäasiallisen sukupuolisen kohtelun kohteeksi. Tilanteissa asiakas on useimmiten täysin riippuvainen kuljettajan antamasta avusta, mikä tekee tilanteesta vielä kohtuuttomampia. Usein kyseessä voi olla myös toistuvasti samoja kyytejä ajava henkilö riippuvuusasemasta johtuen usein tällaisissa tilanteissa kohteeksi joutunut asiakas ei ole kuitenkin valmis viemään asiaa eteenpäin, jossa osasyynä on myös ulkopuolisen näytön puuttuminen, sillä tilanteissa on usein läsnä vain tekijä ja uhri.

Invalidiliitto toteaa lopuksi, että taksipalveluiden turvallisuus ja toimivuus on suoraan riippuvainen taksikuljettajan osaamisesta ja luotettavuudesta. Tätä voidaan parhaiten tukea hyvin toimivalla ja asianmukaisella taksiyrittäjien kuin -kuljettajien ennakkolisillä osaamisvaatimuksilla osana kouluttautumisen- ja lupaprosessia.

Helsinki 25.11.2020

Petri Pohjonen
Pääjohtaja

Laura Andersson
Yhteiskuntasuhdejohtaja

Asiantuntijat:

Elina Nieminen, lakimies, elina.nieminen@invalidiliitto.fi

Riitta Saksanen, asiantuntija, riitta.saksanen@invalidiliitto.fi